

La utopia anarquista a la Cerdanya

Una de les preocupacions fonamentals de la comuna anarquista era l'alfabetització. Dalt, una imatge d'aquestes classes, en una biblioteca, durant la guerra civil, probablement en zona controlada pels anarquistes, a Catalunya.

La indecisió política que hi va haver el 18 de juliol de 1936 a Puigcerdà, la capital de la Cerdanya, després que l'aixecament militar fracassés, va ser aprofitada per la Confederació Nacional de Treballadors (CNT) per fer-se amb el poder, que va exercir de manera incontestable fins el maig del 1937. Les legals autoritats republicanes de Puigcerdà van vacil·lar en imposar-se després de l'intent militar frustrat i, a l'endemà, el dirigent cenequista Antonio Martín, conegut com El Cojo de Málaga, amb un ràpid moviment d'estratègia política, va crear un comitè, va destituir després l'ajuntament, va posar-hi al capdavant un dels seus lloctinents i es va convertir en l'amo absolut de la vila i part de la comarca durant gairebé un any. Així es va crear el cantó llibertari de Puigcerdà, una de les escasses experiències anarquistes portades a la pràctica fins les seves darreres conseqüències que hi ha hagut mai a la història del país.

El comitè revolucionari va socialitzar els béns de consum, va abolir el diner, va col·lectivitzar les empreses, va confiscar les possessions de la burgesia local i estiuellant, ve encetar programes d'alfabetització i difusió de la cultura i va construir escoles; però va exercir el poder amb una violència terrible que encara avui es recorda amb paüra. El nombre d'assassinats i la manera com es van produir, al més pur estil falangista; detenant la gent, portant-los a un indret de la collada de Tosses i clavant-los un tret al clatell sense judici ni defensa, va desprestigià del tot un moviment que es presentava com una autèntica revolució dels treballadors i que, d'entrada, gaudia de grans simpaties entre la població puigcerdanesa.

L'existència de dues colònies fabrils i el contacte amb el moviment obrer francès havia donat una important força a la CNT. Però si aquesta posició d'avantguarda va ser important per assolir el poder, els excessos despòtics i la set

de revenja que tenien molts anarquistes vinguts a Puigcerdà d'indrets que anaven caient en mans franquistes, com el País Basc, i atrets per l'experiència, van portar la liquidació del cantó llibertari per les tropes de la Generalitat republicana, que tampoc no van filar prim a l'hora de reprimir el moviment. El Cojo va ser mort en un tiroteig quan intentava conquerir Bellver el mes d'abril, i poc després l'exèrcit va esborrar tot rastre de revolució obrera a la Cerdanya.

En aquest marc històric transcorre la meua darrera novel·la, titulada *La Comuna de Puigcerdà* (Columna), on he construït la història impossible entre un fill de pagès enrolat a la CNT i la filla d'una família de la burgesia tèxtil de Barcelona, una classe social que, des de finals del XIX, estiuellava a la vila pirinenca i a qui la revolució anarquista va agafar amb tota la parafernàlia d'aquelles vacances d'abans.

Rafael Vallbona